

бораторний, порівняльний, статистичний аналіз. **Результати.** Сорт є потужним біологічним засобом виробництва сільськогосподарської продукції, забезпечуючи високий і стабільний рівень урожайності, якість продукції, економію енергетичних і матеріальних ресурсів, а також захист навколишнього середовища.

Зареєстровані нові сорти кукурудзи звичайної (*Zea mays* L.) демонструють різні адаптивні властивості, висоту та терміни дозрівання. Така різноманітність дозволяє товаровиробникам оптимально вибирати та комбінувати сорти для різних умов вирощування. Наявний сортимент сприяє підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарських культур, забезпечуючи можливість маневрування та адаптації до змін агрокліматичних умов.

Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2024 році, включає 1532 сорти кукурудзи звичайної (*Zea mays* L.), з них 695 сортів вітчизняної селекції (45%) та 837 сортів іноземної селекції (55%). Максимальна врожайність сортів збільшилась від 12,5 т/га у 2005 році до 18,0 т/га у 2023 році, що свідчить про зростання врожайного потенціалу нових сортів кукурудзи звичайної.

Інтенсивна селекція сортів кукурудзи різних груп стиглості привела до створення та передачі на науково-технічну експертизу цілої низки нових високоврожайних сортів.

Польові дослідження кваліфікаційної експертизи сортів кукурудзи звичайної у 2023 році проходили сорти, які за тривалістю періоду вегетації віднесені до середньоранньої групи стиглості (FAO 200–299) становили 49,0%, середности-

глої (FAO 300–399) – 36,0%, ранньостиглої (FAO 150–199) – 7,0%, середньопізньої (FAO 400–499) – 7,0%, пізньостиглої (FAO 500–599) – 1,0%.

Аналіз сортового потенціалу кукурудзи звичайної на підставі результатів кваліфікаційної експертизи показав, що найкращими сортами у зоні Степу (Дніпропетровська філія УІЕСР) є 'КВС ОЛТЕНІО' з урожайністю 17,92 т/га, заявник КВС-Україна, 'РЖТ ПРОДУКЦИОН' з урожайністю 17,87 т/га, заявник РАЖТ Семенов-Україна. У зоні Лісостепу (Полтавська філія УІЕСР) найкращими сортами є 'КВС АКАДО' з урожайністю 17,36 т/га, заявник КВС-Україна, 'КВС ФОРТУРІО' з урожайністю 16,75 т/га, заявник КВС-УКРАЇНА. У зоні Полісся (Волинська філія УІЕСР) найкращим сортом є 'СИНОПСИС (20009096)' з урожайністю 15,33 т/га, заявник Монсанта Україна. **Висновки.** Відзначено важливість сортів кукурудзи звичайної у сільському господарстві, які забезпечують високу врожайність, якість продукції, економію ресурсів та захист навколишнього середовища. Дослідження показали, що різноманіття сортів дозволяє підібрати адаптивний сорт до різних умов вирощування, щоб максимізувати врожайність. Впровадження у виробництво нових сортів кукурудзи сприяє підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва. Таким чином, дослідження засвідчують важливість подальшого розвитку та впровадження нових сортів кукурудзи з метою покращення сільськогосподарської продукції та забезпечення сталого розвитку галузі.

Ключові слова: кукурудза звичайна; сорт; урожайність; експертиза; селекція.

УДК 631.526.3.631.53.338.73.01

Світова торгівля насінням сільськогосподарських культур – основні виклики для України

Семисал А. В.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, 03041, Україна, e-mail: semysalanna@ukr.net

Мета. Аналіз тенденції розвитку світової торгівлі насінням сільськогосподарських культур, визначити ключових гравців світового ринку насіння, а також дати оцінку ринку вітчизняного насіння. **Методи.** Теоретичною і методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, системний підхід до вивчення економічних явищ, наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених з питань зовнішньої торгівлі сільськогосподарської продукції та насіння, зокрема. У процесі дослідження використовувалися такі методи: абстрактнологічний – з метою формування

припущень, гіпотез, а також висновків і узагальнень; аналізу та синтезу – при оцінюванні стану об'єкту дослідження та обґрунтуванні пропозицій щодо його покращення і забезпечення повноцінного розвитку в подальшому. **Результати.** Доведено, що збільшення відсотку більш дорогого насіння, розширення технологічного доопрацювання, розвиток системи інтелектуальної власності на сорти рослин, географічна спеціалізація селекції та насінництва, удосконалення способів транспортування та зберігання насіння, стандартизація правил міжнародної торгівлі сприяють швидкому розвитку світової торгівлі насінням сільськогосподарських культур. Останнім часом помітна тенденція до підвищення рівня концентрації світового ринку насіння і торгових операцій

із ним. Встановлено, що встановлення меж виробництва насіння міжнародними компаніями не знімає з порядку денного загрозливе зростання залежності від імпортованих виробників насіння, але принаймні визначає певні рамки для перспективної роботи з розвитком власне українських ліній, їхнього патентного захисту та просування. А освоєння високих стандартів роботи у високотехнологічних центрах точно не завадить вітчизняним фахівцям галузі. **Висновки.** Аргументовано, що курсова динаміка, світовий попит, внутрішня економіка сільгосп-

виробників і ємність ринку, що росте, в теорії надають непогані можливості для розвитку власне українського насінництва та підрозділів світових виробників. Локалізовані в Україні насінницькі центри транснаціональних корпорацій обмежені в ціновій конкуренції, оскільки змушені дотримуватися політики рівноважних цін – вартість одного гібрида повинна бути однаковою незалежно від країни виробництва.

Ключові слова: зовнішня торгівля; ринок; насіння; сільськогосподарський виробник; державне регулювання.

УДК 338.432:63

Стан та ефективність використання основних виробничих фондів Українського інституту експертизи сортів рослин

Скубій О. А.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, 03041, e-mail: s_olga2012@ukr.net

Мета. проведення досліджень ефективності використання основних фондів Українського інституту експертизи сортів рослин (УІЕСР), сформувані напрямки підвищення ефективності їх використання. **Методи.** Використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: порівняння, аналізування та узагальнення, програмно-цільовий метод, методи статистичного аналізу, графічний метод, методи комп'ютерної обробки економічної інформації, метод узагальнень. **Результати.** Управління ресурсами УІЕСР з метою підвищення ефективності інноваційного розвитку системи охорони прав на сорти рослин та посилення його конкурентних позицій на національному і міжнародному рівнях потребує впровадження в діяльність установи системи діагностики процесу формування та функціонування основних фондів, що дозволить розробити новий підхід до забезпечення їх діяльності оптимальним обсягом і структурою ресурсів. Використання інструментарію діагностики в системі управління основними фондами повинно спиратися на відповідні методичні засади щодо цієї проблеми.

Важливе значення має аналіз руху та технічного стану основних фондів на підприємстві, який проводиться за такими показниками: коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення основних фондів підприємства, коефіцієнт вибуття основних засобів. Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість введених у дію основних засобів перевищує вартість вибутих основних засобів. Для цього розраховується коефіцієнт приросту основних засобів, коефіцієнт реальної вартості основних засобів відображає питому вагу за-

лишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства.

За результатами дослідження з'ясовано, що коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні УІЕСР коливається у межах 0,66–0,73 і не сягає критичної позначки (0,2–0,3). Це дає змогу зробити висновок про те, що реальний виробничий потенціал Інституту не є низьким і не потребує коштів для виправлення становища, а навпаки має тенденцію до збільшення. У 2023 році коефіцієнт зносу основних засобів склав 0,24, що є прийнятним для діяльності підприємства; коефіцієнт придатності основних засобів становить 0,076. Таким чином, збільшення коефіцієнта придатності пов'язане зі зменшенням коефіцієнта зносу, що вважається позитивним явищем, оскільки характеризує збільшення темпів оновлення основних засобів. Коефіцієнт оновлення основних засобів становить 0,20, коефіцієнт вибуття основних засобів – 0,07, коефіцієнт приросту основних засобів – 0,14. Що характеризує поліпшення ситуації за станом основних фондів і покращення їх руху. Підтвердженням покращення цих показників стало зменшення коефіцієнту зносу і збільшення коефіцієнту придатності, оновлення та приросту.

Одним із важливих напрямків підвищення ефективності виробництва є поліпшення використання основних фондів. До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів, належать: фондоддача, фондодіагностика, фондоозброєність та рентабельність основних фондів. Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондоддача, яка показує, скільки гривень продукції одержує підприємство з 1 гривні функціонуючих основних фондів, тобто ефективність вкладених коштів в основні фонди. У 2023 році він збіль-

Olga Skubii

<https://orcid.org/0000-0002-8414-9894>